

Omväg Stockholm med Ystads konstförening i juni 2015

Några funderingar kring en resa

Med 15 besök under fyra dagar flyter minnen, hågkomster, upplevelser och upptäckter ihop. Här ska jag försöka berätta om det som finns kvar hos mig några veckor efter resan.

Vandalorum i Vimmerby visade Torsten Hylander i en stor öppen sal där en rad små träskulpturer satts fast på väggarna. Många var ganska sökta med det fanns några som fångade min uppmärksamhet. Ett skäl var att de kunde passa hemma, en nog så slentrianmässig bedömningsgrund – och likafullt en som man gärna lägger när man ser på konst. Sen fanns det videokärmar som visade Youtube-filmer med bl.a. ett lejon och en antilop som lekte och där lejonet försvarade antilopen mot ett annat lejon. En rolig mer än rörande scen. Se också <http://vandalorum.se/sv/torsten-hylander-11-april>.

Vi fortsatte till Arbetets museum. Där fanns en ganska förutsägbar och lite platt utställning som heter Framtidsland och som utvecklade kända uppfattningar om de utmaningar som världssamfundet står inför med miljö- och klimathot från en växande västerlandskultur. Som en kontrast fångades jag av EWKs bilder. De var prisbelönade och uppmärksammade men jag hade inte sett dem på detta samlade sätt. Där fanns Nelson Mandela som förde ett apartheidstaket åt sidan och gick rätt igenom det 1992, kanske den tydligaste bilden av hur en teckning kan fånga ett helt politiskt skeende. Mer finns att läsa på <http://www.arbetetsmuseum.se/>.

Framme i Stockholm fördes vi in i Fotografiska museet. Min skepsis mot fotot som konst fick sig en törn i några bilder av lejon och elefanter; lejonet på en klippavsats i öknen med blicken stadigt fäst på fotografen med ett uttryck av "vad gör du här?", kom inte närmare; eller elefanterna, mor och barn, den ena som sörjer den andra – den unga elefanten med hängande snabel mot sin dödade mor med avhuggna betar, eller det döda barnet med den sörjande modern. Kunde tragedierna i följderna av människors rövande av elfenben beskrivas mer berörande? Fotografen heter Nick Brandt. Se <http://fotografiska.eu/utstallningar/utstallning/earth-shadow-falls-across-ravaged-land/>.

Den andra dagen började hos ateljéerna i Vinterviken, de gamla uthusen från den tid när Nobel hade sina verksamheter här. Våra värddar visade verk med stor spännvidd, från de tunga stenblocken som vilade på kullager och rördes av vinden till de små relieferna på väggen i ateljén. Tyvärr hade den stora salen som tidigare var Skulpturens hus övertagits av en eventarrangör och gjorts otillgänglig. En artikel från 2006 om nedläggningen finns att läsa på <http://www.svd.se/nedlaggning-hotar-skulpturens-hus>. En av våra värddar bekymrade sig för att konstskolorna idag slutat premiera det kvalificerade hantverk som är en förutsättning för god konst. Skönt att höra! Ateljéerna och konstnärerna finns presenterade på hemsidan <http://www.vinterviken.nu/>.

Från Vinterviken körde vi långt under en av broarna längs Essingeledens till Färgfabriken strax intill. Där visades en utställning med den indonesiske konstnären Heri Dono. Till synes slarvigt hopplockat skräp visade hur den totalitära staten finner sina sätt att behärska sinnen hos

medborgarna och ändå inte lyckas undertrycka friheten fullt ut. Det finns öppningar i förtrycket. Om Färgfabriken berättas det på hemsidan <http://www.fargfabriken.se/sv/aktuellt>

I det för en gångs skull vackra vårvädret var det sedan dags att fara till Artipelag, liksom Fotografiska museet en utställningshall skapad ur personliga förmögenheter för att vidga möjligheterna att visa aktuell konst. Anläggningen och dess aktiviteter beskrivs i <http://www.artipelag.se/>. En omfattande fotoutställning om hur land och hav, eller vatten i alla former, möts var en stor satsning, så överväldigande i sin omfattning att den nästan tröttade ut en. En mera bisarr utställning var Carouschka – kvinnan på ön som visade allt möjligt som hon samlade och ordnade med under sina halvår på den ensliga ön i Stockholms yttre skärgård. En video finns ännu (26 juni) på <http://www.artipelag.se/utställning/carouschka-kvinnan-pa-on/> tagen i hennes vindsateljé i centrala Stockholm där hon berättar om sitt liv på ön. En mycket speciell utställning, med fascinerande i upptagenheten av vad som går att samla på en plats långt borta från dagens vardag.

Dagens besök avslutades på Hornsgataspuckeln. Konsthantverket dominerade men också grafiken har plats där medan måleri och skulptur fanns på gallerierna som hunnit stängas för sommaren. Butikerna, för det är nog så jag vill se dem, butiker med ett konstnärligt och spännande sortiment, ligger på rad från Slussen till Mariatorget. Konsthantverkarna, Blås och Knåda och längst bort Kaolin har ett stort utbud av vackra ting i främst glas och keramik. Konsthantverkarnas galleri drog mest mot konst och hade det bredaste utbudet. I alla tre butikerna har steget tagits från vackra bruksvaror till konstföremål. Hos Grafiska sällskapet är det tvärtom. De grafiska bladen är skapade av konstnärer som vill vara just konstnärer, men verken finns i former som är gripbara också för oss som inte har stora plånböcker.

Dagen avslutades i ett vackert sommarväder i Tantolunden där människor flanerade på eftermiddagen före nationaldagen, och minglandet kring vårt bord lockade nyfikna blickar från dem som passerade och sympatiskt ointresse från den polisbil som patrullerade. Efter minglandet samlades vi på Blå Dörren vid Södermalmstorg och promenerade sedan genom sommar-Stockholm till hotellet vid Norra Bantorget, mitt genom det centrum av Stockholm som kännetecknar huvudstaden. Morgonen därpå kom hen, den okända gästen, som visade sig vara en han, Martin Ålund.

Martin Ålunds presentation på tredje dagen, en morgon på Clarion, var på många sätt en upplevelse. En första observation var att en modern konstnär uppträder slätrakad och prydlig utan åthävor, med ett budskap som omedelbart engagerar. Han visade bilder från sin utställning Chemistry som också finns som bok. Varsamheten med orden och sättet att tala om sina målningar lyfte fram perspektiv som hjälpte oss alla (tror jag) att förstå konst i allmänhet (ja, faktiskt) bättre. Kemi handlar om relationer, mellan material i grund bemärkelse men mellan känsla och intellekt i en vidare bemärkelse. Jag antecknade "relationell estetik" som måste ha varit något han sa – och som jag nu tycker mig se som ett sätt att förstå den närmast romantiska känsloupplevelsen knuten till ett intellektuellt förhållningssätt. Han målade om och till på sina dukar tills de tystnade. Det var då de var färdiga. Det gällde att fånga skalan i bilden, och vara aktsam för texten som dödar upplevelsen. Han lyfte fram tre

perspektiv som behöver vara med i betraktandet: rummet och verktygen; tiden och kontinuiteten; nyfikenheten och det ständiga "varför?".

Som vanligt numer finns det hemsidor att fördjupa sig i efter att ha sett saker "live". Men det direkta minnet av hans presentation ger botaniserandet på hemsidan mycket mer än när den dyker upp vid surfandet. Hemsidan heter <http://www.martinalund.com/> och lockar till fortsatt tittande. Det ska bli intressant att se hans utställning hos Wadström/Törnheim (?) i februari 2016 – ett måste att besöka.

Nästa anhalt var Litografiska museet i Huddinge, där utrustningen för att göra litografier och tryck fanns att beskåda och där vi också fick en förevisning om hantverket bakom, allt ifrån den enskilda bilden till hur den kunde mångfaldigas. Att det skulle vara en teknik på avveckling är svårt att acceptera men med datortekniken har förutsättningarna dramatiskt ändrats. På hemsidan visas bland annat Johanna en maskin som i rask takt kunde trycka bilder, och som vi fick se köra. Det var ett stort vidunder som kan beskådas på <http://litografiskamuseet.se/wp/>.

Trafikkaoset vid ankomsten till Edsviks konsthall tog vi oss igenom för att fastna i vernissageröran för flera tiotal svenska akvarellister och något tiotal kinesiska. Spridningen bland de svenska var stor från det diletantiska till det eleganta. Annat var väl inte att vänta med 172 verk av 92 konstnärer. För den andra delen var temat "Världen möter Kina" och upplevelsen blev stark både till uttryck och teknik av de stora kinesiska porträtten. Modellerna klev fram ur bilderna och sjögräset som vajade under ytan nästan rörde sig i vattnet. Läs mer om detta på http://www.edsvik.com/?page_id=10136.

Efter Edsviks kördes vi till Sven-Harrys konsthall i centrala Stockholm, där 1700-talsmålaren Pehr Hilleström ställdes ut när vi passerade. Huset innehöll också en kopia av Sven-Harrys hem som vi bara kunde tjuvkika in på genom fönstren på takterrassen. Hilleströms fotografiska målningar av 1700-tals-miljöer var som allt annat inom konsten en tidsbild, intressant att se. Men skulpturerna på takterrassen var intressantare. Se <http://www.sven-harrys.se/sv/>.

Upplevelserna började nu gå in i varandra och middagen i Filmstadens kvarvarande restaurang var en följdriktig avslutning på dagen. Där åt vi i den enda kvarvarande lokalen efter den miljö som representerat svensk films storhetstid. Vid återfärden morgonen efter med ett minne fullt med intryck kändes det nödvändigt att försöka sortera vad vi sett. Det är uppenbart att vi fångas av olika saker. Det blev så tydligt för mig vid besöket på Gunillaberg där mitt intryck dominerades av de vietnamesiska grisarnas snarkande sovstund. Resten blev en blandning av kitschiga föremål i en pretentiös inramning. Det finns naturligtvis andra perspektiv och mycket mer att läsa på <http://tage-andersen.com/gunillaberg/>.

Nu hade mitt utrymme för upplevelser fyllts, trodde jag. Men resan avslutades med besöket hos Sven Ljungberg i Ljungby, ett ljust och trevligt museum kring hans och hans hustrus hem och konstnärskap. Jag kände det som en uppfriskande kontrast till Gunillaberg. Guidens entusiasm var oemotståndlig. Men kring alla fint avstämda, närmast dokumentära målningar av Sven Ljungberg gjorde ändå sonen Pontus störst intryck. Den förändring i hans måleri som kom efter faderns död frigjorde honom från motivets bildtrogenhet och formade ett friare bildspråk. Omslagsbilden till hans bok visar det med en tidningssida med oläsbara rubriken

som flyter fritt mitt i farleden ut mot havet. Spännande! Som vanligt finns det mycket att läsa och se på hemsidan <http://www.ljungbergmuseet.se/>.

Några saker slår mig när jag tänker tillbaka på Omväg Stockholm. Vi var faktiskt bara på två platser som kan sägas vara en offentlig institution – Arbetets museum och Sven Ljungbergs museum (som var en del av länets regionala konstvärld). Flera av museerna har föreningar eller stiftelser som sina huvudmän, men de flesta besöksmålen hade enskilda grupper eller personer som huvudmän. Tre av museerna var relativt nya konsthallar öppnade av enskilda personer som skapat förmögenheter som de manifesterar genom att bygga konsthallar och visa konst. Det gäller Fotografiska, Artipelag och Sven-Harrys. De bidrar då till att öka kulturutbudet och dela med sig av ett berikande som annars lätt kunnat stanna i det egna företaget eller hos den egna personen. Det finns skäl att notera detta med uppskattning och kontrast till den lite trista noteringen att de riktigt stora förmögenheterna i Sverige inte bidragit till viktiga kulturinstitutioner.

Ett annat huvudintryck av vår resa är den stora spännvidden i uttryck som vi mötte. Där fanns det fint avstämda måleriet med en närmast dokumenterande karaktär som hos både Sven Ljungberg och Pehr Hillström. Där fanns det moderna måleriet med utgångspunkter i med eller mindre identifierbara landskap som hos Martin Ålund, men också som akvareller bland de många hundra bladen på Edsviks konsthallar. En rad tillsynes amatörmässigt hopsatta träbitar och elektronikkort formade sig till en politisk analys av Indonesien på Färgfabriken. Grafikens verktyg fick vi se på Litografiska museet och dess resultat på Grafiska sällskapet. Hur konsthantverkets förvandling från bruksföremål till konstföremål blivit tydligt har jag skrivit om ovan. Men besöken belyste också hur gränserna för vad konsten är ständigt rör sig och blir utsatta för återkommande funderingar och diskussioner.

En konsekvens av det digra programmet var att möjligheterna till fördjupning och reflexion på plats var begränsade. Avsikten var snarare att visa på spännande mål för senare utflykter, eller för efterföljande diskussioner och samtal. Mina rader här är ett sätt att hålla kvar upplevelserna och ge startpunkter för nya samtal eller funderingar.